

Kontroversiella frågor om hållbarhet

Uppgift

Du tränar på att ta ställning till olika kontroversiella frågor och argument inom ämnet hållbar konsumtion.

Arbetsgång

Olika beslut kopplade till hållbarhet provocerar ofta de människor som tycker något annat. När det handlar om konsumtion gör vi ofta val som inte bara är personliga utan som snabbt kan bli politiska och där idéer krockar med varandra. Här nedan finns ett antal sådana ställningstaganden där det går att tycka olika och lyfta fram olika argument. Det är med andra ord inte bara en fråga om tyckande utan att väga olika argument mot varandra.

Flygskatt

Att resa med flyg påverkar klimatet och vi flyger mer och mer. Antalet utlandsresor har mer än fördubblats sedan början på 1990-talet. Då gjorde vi i genomsnitt en utlandsresa med flyg vartannat år, nu gör vi nästan en utlandsresa per år och person, enligt Naturvårdsverket. Alla utrikes flygresor som görs av svenska konsumenter har lika stor klimatpåverkan som från all biltrafik i Sverige. Samtidigt är flyget en viktig del av länders möjligheter att transportera människor och varor – inte minst till platser som ligger avskides eller långt bort. Ett sätt att försöka påverka flygandet är att beskatta resorna med en särskild skatt. Bra eller dålig idé?

Köttskatt

Köttproduktion påverkar miljön på flera sätt. I många länder, men inte i Sverige, används till exempel stora mängder antibiotika när man föder upp djur och regnskog huggs ner för att göra betesmark eller odla foder. Djurproduktionen bidrar också till stora utsläpp av växthusgaser. Å andra sidan kan djur beta på en del marker där det inte går att odla annan mat och hjälpa till att hålla landskapet öppet. Det bidrar till den biologiska mångfalden, det vill säga att växter och insekter trivs och överlever. En del föreslår en skatt på kött, vilket skulle göra det dyrare att köpa – vilket i sin tur kan leda till mindre köttätande. Bra eller dålig idé?

Vegetarisk skolmat

I Sverige är skolmaten avgiftsfri och skolornas påverkan på miljön är på många sätt lättare att komma åt då det inte är eleverna som själva har med sin mat. Ett sätt att minska miljöpåverkan är att sluta med kött- och fiskrätter i skolan och i stället erbjuda vegetarisk mat i skolan. Bra eller dålig idé?

Gratis kollektivtrafik

Att åka kollektivt (buss, spårvagn, tåg, pendeltåg, tunnelbana) är nästan alltid ett mer klimatsmart sätt att resa än att åka bil. Det krävs mindre energi per person eftersom de kollektiva färdmedlen tar så många personer åt gången. Dessutom minskar bilköerna och trängseln i trafiken, om fler åker kollektivt istället för bil. Ett sätt att försöka få ner de individuella transporterna med bil, motorcykel och moped är att låta medborgarna få åka gratis och därmed uppmuntra till ett annat sorts resande. Bra eller dålig idé?

Lev i staden

När vi tittar på hållbarhet diskuteras ofta vem som är de värsta miljöbovarna. Ett perspektiv som förs fram ibland är att det är bättre att bo i staden eftersom det blir lättare att ordna med transporter och att vi kan bo trängre än vad vi gör på landet. Ett förslag skulle därför vara att påverka så många som möjligt att flytta till våra städer. Bra eller dålig idé?

Rösträtt för omyndiga/större inflytande för unga

De verkligt stora förändringarna kring klimatet och miljön kommer i framtiden. Vissa menar därför att det är rimligt att unga får ett större inflytande över viktiga hållbarhetsfrågor. Ett förslag är att ge rösträtt åt unga eller vikta rösträtter så att de unga får mer att säga till om (t.ex. att unga får två röster och pensionärer bara en eller ingen). Bra eller dålig idé?

Välj och undersök en kontroversiell fråga

Välj en av frågorna ovan eller hitta på en egen fråga.

- Ta reda på mer om frågan med hjälp av källorna som du hittar längst bak i den här uppgiften. Du kan också hitta egna om ni har tid till det.
- Identifiera vilka värden/idéer som är viktigast för de olika sidorna, de som är för eller emot.
- Avsluta med en källkritisk reflektion om de källor du använt. Använd tabellen!

Sammanfattning av en kontroversiell fråga

Vald fråga/påstående:

.....

1. Argument för och emot frågan

Argument för	Argument emot

2. Viktiga värden för de som debatterar

Viktigaste värden för de som är för	Viktigaste värden för de som är emot

3. Källkritik

Källkritiska aspekter	Källkritiska aspekter

Tips!

Här kan du läsa mer om flyg och flygskatt ur olika perspektiv:

<https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Klimat-och-luft/Klimat/Tre-satt-att-berakna-klimatpaverkande-utslapp/Flygets-klimatpaverkan/>

<https://www.svensktflyg.se/i-fokus/flygskatt/>

<https://www.naturskyddsforeningen.se/flygfaq>

<http://supermiljobloggen.se/nyheter/2018/04/forskare-sju-fakta-om-varfor-flygskatten-behovs>

<https://www.svt.se/nyheter/svtforum/flygskattens-vara-eller-icke-vara-1>

Här kan du läsa mer om kött och köttskatt ur olika perspektiv:

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/livsmedelskonsumtionisiffror/kottkonsumtionen.4.465e4964142dbfe44705198.html>

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6672250>

<https://kit.se/2018/02/12/101785/ar-det-dags-att-borja-prata-om-kottskatt/>

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/politiker-nobbar-experters-krav-pa-kottskatt>

Här kan du läsa mer om vegetarisk skolmat ur olika perspektiv:

<http://www.lakareforframtiden.se/nya-ron/vegetarisk-skolmat-forbattrar-halsostatus/>

<https://www.svd.se/ar-det-bra-att-skolor-har-kottfria-dagar>

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/vegetarisk-skolmat-vacker-protester>

Här kan du läsa mer om gratis kollektivtrafik ur olika perspektiv:

<https://www.miljomagasinet.se/artiklar/180418-fler-stader-infor-gratis-busstrafik.html>

<https://www.dagenssamhalle.se/debatt/tjaenar-miljoen-pa-gratis-busstrafik-22510>

Här kan du läsa mer om stad och landsbygd ur olika perspektiv:

<https://www.naturskyddsforeningen.se/sveriges-natur/2014-3/fem-fragor-om-stad-och-land>

https://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_ovrigt/aol17.pdf

https://helasverige.se/fileadmin/user_upload/Kansli/Skrifter/Balansrapport_Haallbarhet.pdf

Här kan du läsa mer om ungas inflytande ur olika perspektiv:

<https://fof.se/tidning/2016/6/artikel/tidig-rostratt-okar-inte-kunskapen>

<https://politologerna.wordpress.com/2016/01/09/om-demokratiutredningens-forslag-till-sankt-rostrattsalder/>

<https://ekonomistas.se/2013/07/30/faran-med-tidiga-stallningstaganden/>

Här kan du läsa mer om konsumtionens klimatpåverkan generellt

<https://www.konsumentverket.se/globalassets/publikationer/var-verksamhet/konsumenterna-och-miljon-2018-17-konsumentverket.pdf>

Koppling till Gy 11

Centralt innehåll i Samhällskunskap på gymnasiet.

Samhällskunskap 1a1

- Konsumenträtt samt konsumtion i förhållande till behov och resurser. Hur privatekonomin påverkas av samhällsekonomiska förändringar.
- Källkritik. Metoder för att söka, kritiskt granska, värdera och bearbeta information från källor i digital och annan form.
- Presentation i olika former, till exempel debatter och debattinlägg.

Samhällskunskap 1b

- Samhällsekonomi, till exempel ekonomiska strukturer och flöden i Sverige och internationellt. Försörjning, tillväxt och företagande, resursanvändning och resursfördelning utifrån olika förutsättningar.
- Konsumenträtt samt konsumtion i förhållande till behov och resurser. Hur privatekonomin påverkas av samhällsekonomiska förändringar.
- Källkritik. Metoder för att söka, kritiskt granska, värdera och bearbeta information från källor i digital och annan form.
- Samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i samband med undersökningar av samhällsfrågor och samhällsförhållanden. Exempel på metoder för att samla in information är intervju, enkät och observation. Exempel på metoder för att bearbeta information är statistiska metoder, samhällsvetenskaplig textanalys, argumentationsanalys.
- Presentation i olika former, till exempel debatter, debattinlägg och rapporter.

Kunskapskrav i Samhällskunskap 1a1 och 1b

Mål	E	C	A
<p>Kunskaper om hur ekonomiska och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.</p> <p>Förmåga att analysera samhällsfrågor med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.</p>	<p>Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna.</p>	<p>Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera några orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt värderar dem med enkla omdömen. Eleven diskuterar utförligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna.</p>	<p>Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifierar flera orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt värderar dem med nyanserade omdömen. Eleven diskuterar utförligt och nyanserat orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna.</p>
<p>Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.</p>	<p>I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med viss säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, redovisa sina källor samt göra enkla reflektioner om deras relevans och trovärdighet.</p>	<p>I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med viss säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, redovisa sina källor samt göra välgrundade reflektioner om deras relevans och trovärdighet utifrån syftet.</p>	<p>I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, redovisa sina källor samt göra välgrundade och nyanserade reflektioner om deras relevans och trovärdighet utifrån syftet.</p>
<p>Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.</p>	<p>Eleven kan, med viss säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.</p>	<p>Eleven kan, med viss säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer samt formulera sig självständigt i förhållande till källorna.</p>	<p>Eleven kan, med säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer samt formulera sig självständigt i förhållande till källorna.</p>